

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2002-02-21

Närvarande: f.d. hovrättspresidenten Bo Broomé, justitierådet Nina Pripp, regeringsrådet Göran Schäder.

Enligt en lagrådsremiss den 12 februari 2002 (Justitiedepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag (2002:000) om medling med anledning av brott samt
2. lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Marie-Louise Ollén.

Förslagen föranleder följande yttrande av Lagrådet:

Förslaget till lag om medling med anledning av brott

Det remitterade förslaget till lag om medling med anledning av brott innehåller inte några åligganden för vare sig enskilda, kommuner eller staten. Bestämmelserna är helt utan sanktioner. Enligt vad som upplysts vid föredragningen har medlingsverksamhet också kunnat bedrivas på många håll i landet under flera års tid utan att det funnits några författningsregler i ämnet. Från statsrättsliga utgångspunkter torde det därför inte vara påkallat att de nu aktuella bestämmelserna ges lagform. Lagrådet kan dock ha förståelse för att en lag i ämnet kan ge verksamheten en ökad stadga och vill mot den bakgrunden inte resa några invändningar mot att en sådan lag stiftas.

När det i rättsliga sammanhang annars talas om medling avses regelmässigt en metod för att lösa en tvist genom att parterna ingår någon form av förlikning. I ett brottmål är någonting sådant inte möjligt. Den nu föreslagna medlingsverksamheten tar heller inte sikte på det brottmål som en åklagare kan väcka med anledning av brottet. Åklagaren deltar för övrigt heller inte i verksamheten. Uttrycket medling ger därför enligt Lagrådets uppfattning inte en helt rättvisande bild av vad verksamheten går ut på. Något mer träffande uttryck är det emellertid svårt att komma på och då uttrycket förefaller vara inarbetat bland dem som arbetar med dessa frågor har Lagrådet inget att invända mot att det används som beteckning på verksamheten.

Det kan antas vara av ganska stor betydelse för kontrahenternas villighet att medverka i ett medlingsförfarande att medlaren har tystnadsplikt om vad som förekommer under medlingen. I remissen nämns också att parterna bör informeras i förväg om vilka sekretessregler som gäller. Det får därför anses vara en brist att remissförslaget inte upptar någon sekretessregel. Efter vad som har upplysts under föredragningen är förklaringen att den s.k. socialsekretessen enligt 7 kap. 4 § sekretesslagen redan täcker behovet i stor omfattning, att den organisatoriska förankringen av medlingsverksamheten är skjuten på framtiden och att fler sekretessfrågor än som gäller medlarens tystnadsplikt måste övervägas.

Den föreslagna medlingslagen omfattar all medlingsverksamhet inom stat och kommun, inte bara den som bedrivs inom ramen för socialtjänsten. En uttrycklig och heltäckande sekretessregel bör införas förslagsvis i 7 kap. 4 § sekretesslagen, antingen genom att medlingsverksamhet enligt lagen jämställs med socialtjänst (jfr andra stycket) eller genom att en fristående bestämmelse om sekretess i medlingsverksamhet enligt lagen tillförs lagrummet. Sekretessen kommer enligt 1 kap. 6 § sekretesslagen att omfatta även medlare

som är lekman, om medlingen bedrivs i regi av staten eller en kommun. Det får accepteras att en sekretessregel som införs nu ändras eller kompletteras i ett kommande skede av lagstiftningen på området.

9 §

Enligt 2 § avses med en medling att gärningsmannen och målsäganden möts inför medlaren för att tala om brottet och följderna av detta. Som uttalats i den allmänna motiveringen (avsnitt 4.1) kan en medling vara rehabiliterande för både gärningsmannen och brottsoffret och även verka brottsförebyggande. Man talar också om medlingen som en reparativ rättvisa (Restorative Justice), något som definieras som en process i vilken de av brottet berörda parterna samlas för att tillsammans komma fram till hur man skall hantera följderna av brottet och dess verkningar i framtiden. Vad gäller själva medlingsmötet sägs att detta kan gå till så att brottsoffret under den inledande fasen kan ge sin beskrivning av händelsen och hur han eller hon påverkats av denna och att därefter gärningsmannen får tillfälle att berättat om det inträffade. Detta kan leda till en dialog, och medlaren kan avslutningsvis sammanfatta vad parterna har kommit fram till och ge ordet till dem. På det sättet får gärningsmannen tillfälle att be om ursäkt. I Europarådets rekommendation om medling i brottmål (avsnitt 4.4) pekas på brottsoffrens legitima intresse av att ha en starkare röst vid hanteringen av konsekvenserna av brottet, att kommunicera med gärningsmannen samt att få en ursäkt och erhålla ersättning. Ministerrådet beaktar också vikten av att bl.a. uppmuntra gärningsmännens känsla av ansvar.

Enligt Lagrådets mening vore det en fördel om medlingens betydelse för såväl målsäganden som gärningsmannen enligt vad som sagts i allmänmotiveringen kunde komma till ett klarare uttryck i lagtexten.

En ursäkt från gärningsmannen torde inte få den betydelse för målsäganden som är avsedd, om ursakten tenderar att bli ett förväntat, formaliserat avslutande led i ett medlingsmöte. Det finns en risk för att den föreslagna lydelsen kan få denna effekt. Det torde knappast heller vara så att frågan om gottgörelse till målsäganden har en sådan tyngd att enbart den bör framhållas som ett moment i medlingsmötet. Att i en lagtext med några få ord fånga in vad ett medlingsmöte kan erbjuda bereder svårigheter. Ett alternativ skulle dock kunna vara att utforma paragrafen enligt följande: "Vid medlingsmötet skall målsäganden ges möjlighet att berätta om sin upplevelse av brottet och de följder som brottet fört med sig för denne. Gärningsmannen skall få möjlighet att berätta om varför gärningen kom att begås och ge sin syn på sin situation framöver. Målsäganden kan också framställa önskemål om gottgörelse, och gärningsmannen kan, om denne så önskar, framföra en ursäkt för sitt handlande.

Förslaget om ändring i lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.